

„УВОД В ЮЖНОСЛАВЯНСКИЯ РЕАЛИЗИМ“

На 19 и 25 март 1970 г. се състоя разширено заседание на Научния съвет при Института за литература, на което бе обсъден и приет за печат предложеният от н. с. Боян Ничев труд „Увод в южнославянския реализъм. (От фолклор към литература в естетическия развой на южните славяни през XVIII и XIX в.)“. Рецензия за труда прочете чл.-кор. Ем. Георгиев. В обсъждането взеха участие В. Смоховска-Петрова, Л. Цветков, Кр. Генов, Ил. Конев, П. Динев, Г. Цанев, Ст. Каролев, Т. Жечев.

Трудът на Б. Ничев представлява теоретико-историческо изследване на предпоставките за възникването на реализма в южнославянските литератури, осъществена с метода на сравнителното литературознание. Главен обект на авторовото внимание са общите процеси, сходните явления, закономерностите на южнославянския литературен развой, специфичното за него, което го откроява в рамките на един по-широк европейски литературно-исторически контекст. За изходно начало са послужили фолклорното съзнание и фолклорната поетика. Ничев се занимава подробно с методологията на поставения основен проблем, анализира редица понятия, като естетическо съзнание, художествена условност, литературна фикция и др. Проследена е смяната на естетическото съзнание, степените в поетическото усвояване на света от южните славяни, изследван е историческият характер на художествеността. Отношението фолклор-литература е представено в нова светлина, с нови нюанси. Значително място е отделено на националния епос, на отделни страни на романтизма в южнославянските литератури, по-точно на връзката на романтичния тип художествено отражение с митологичното мислене и с фолклора. Проследявайки възникването на жанровете в южнославянските литератури, авторът ги съпоставя с фолклорните жанрове, като насочва вниманието си особено към баладата — според него преходното звено между фолклор и литература, носител на най-ясно изразени жанрови качества. Между основните въпроси в изследването са още социалните корени на южнославянския реализъм, движението от тип към характер,

специалното място на сатиричното начало и на категорията „идеал“ в осветляваните литературни процеси.

Както рецензентът, така и изказалите се подчертаха литературоведческата култура на автора, теоретичния мащаб на неговия труд, богатството на заложените в него проблеми, оригиналният зрителен ъгъл, несъмнената способност да се улавят вътрешните закони и самобитността на литературното развитие, методологически издържания подход. Осъществени бяха и заслугите на Ничев в изясняването на някои по-конкретни въпроси, като напр. наблюденията му върху баладата, анализа на „Бай Ганьо“ и др.

Особено щателно бе обсъждана основната авторова теза — зараждането на новите литературни процеси в недра на фолклора. По общата преценка Ничев тълкува задълбочено редица преходни явления, свързани с образотворчески принципи и сюжетостроенето в южнославянските литератури. В тази насока именно са най-интересните открития на автора и най-убедителните преоценки на отделни възгледи и теории.

По принцип тезата на автора бе приета, но бяха отбелязани и някои тенденции, които говорят за нейната абсолютизация. Изказа се мнение, че недостатъчно са разкрити връзките на южнославянските литератури от този период с по-напредналите в своето развитие европейски литератури, както и със средновековната литературна традиция. Сравнителният аспект на изследването е осъществен също с недостатъчна последователност и в границите на сравнително тесен кръг произведения. Между постановките, които предизвикват съмнения и изискват доуточняване, бе отнесено и отношението на Ничев към романтизма в южнославянските литератури. Отбеляза се нуждата от неговото диференцирано разглеждане. Оспорено бе и прекаленото внимание, което Ничев насочва към естетическо-структуралната страна на литературните факти — в труда се съпоставят повече структури и типология, а не конкретни литературни ценности. Най-сетне, към автора бяха отправени критични бележки и изисквания по съвсем конкретни въпроси, между които

и проявената на места терминологическа неяснота.

Разискванията бяха приключени с отговор на Б. Ничев. Той посочи, че в изказванията са се открили значителни разлики във възгледите за актуалните задачи на нашата литературна наука. Ничев подчерта категорично необходимостта да се разработва типологическият аспект на литературните връзки и взаимоотношения, спря се и на разликата между типологичното разглеждане на литературните факти и формално-структурния анализ. Според него общоевропейското значение на разглежданите от него литератури се определя не от наличието на някои общи факти между тях и отделни

европейски литератури, а от единството на редица общи за тях и за европейските литератури художествени процеси. Той даде пример с т. нар. от него баладно течение в южнославянските литератури, което, взето заедно с анекдота и сказовото начало в тях, съответствува на ония процеси на прехода между античност и елинизъм, обособени от Бахтин като отделен жанрообразуващ поток на „сериозно-смешното“. Накрая Ничев говори за своеобразието на южнославянския романтизъм. Изтъквайки, че той проблем има странично, но все пак важно място в неговото проучване, той отхвърли твърдението, че в труда липсва диференцирано отношение към романтизма.

„СТАРОБЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА“

МАТЕРИАЛИ И ИЗСЛЕДВАНИЯ, КНИГА ПЪРВА

Под това заглавие са обединени 22 статии, които бяха разгледани подробно на шест заседания в Секцията за българска литература до Освобождението при Института за литература. На 19 март т. г. сборникът бе обсъден и приет за печат от Научния съвет на института.

Проф. П. Динеков запозна присъстващите на заседанието с подготовката и съдържанието на първия том от замислената поредица. Той изясни, че с нея се продължава една вече установена и плодотворна традиция — да се координират изследователските усилия на специалистите по средновековна българска литература и история, каго и по история на българския език, в издаването на сборници, които всеотранно да осветляват основни проблеми в тези научни области. За разлика от сборниците, посветени на 1100-годишнината от създаването на славянската писменост, 1050-годишнината от смъртта на Климент Охридски и 1100-годишнината от смъртта на Константин-Кирил Философ, в този сборник участвуват предимно литературоведи — специалисти от Института за литература, Софийския университет и др.

Сборникът се отличава с тематично разнообразие. Наред с по-обща проблеми — например „Старата българска литература и националната историческа съдба“ от П. Динеков, се поставят за разглеждане въпроси около делото на Кирил и Методий — работите на Хр. Кодов, Т. Томов, Ел. Тончева, около авторството на отделни произведения или характеристиката на писателски личности — К. Куев, Б. Райков, Д. Петканова, около важни литературни явления и процеси —

Кл. Константинова, Св. Николова, Ел. Коцева. Редица автори публикуват и коментират новооткрити или недостатъчно изследвани досега литературни текстове — Б. Ст. Ангелов, Ив. Дуйчев, Ст. Кожухаров, Ап. Михайлов и др.

Мих. Арнаудов, Г. Цанев и други членове на Научния съвет оцениха високо научната стойност на подготвения първи том от поредицата и изразиха увереност, че той ще представлява интерес и за специалистите у нас и в чужбина.

*

На 26 февруари 1970 г. Научният съвет на Института за литература обсъди сборник с материали от симпозиума, състоял се на 21—23 май 1969 г. в София. Симпозиумът бе посветен на 1100-годишнината от смъртта на Константин-Кирил Философ и бе организиран от БАН, СУ „Климент Охридски“ и ВПИ „Кирил и Методий“ — Търново. В представения сборник са включени всички доклади и съобщения, изнесени на симпозиума, и няколко съобщения, които са били представени за него. На обсъждането бяха прочетени обстойни рецензии от акад. П. Динеков, проф. К. Мирчев и проф. Б. Ангелов. Рецензентите подчертават високото научно равнище на представените материали, които обогатяват нашата медиевистика. Авторите търсят нови аспекти в кирило-методиевската проблематика, изнасят ценни факти, допълнения или осветляващи известни моменти из живота и дейността на славянските просветители. Редица изследвания са посветени на общото културно и политическо значение

на делото на Кирил Философ. Поместени са и няколко лингвистични проучвания.

В работата на симпозиума взеха участие и учени от чужбина: Л. П. Жуковская, Е. Кирилук и А. П. Каждан (СССР); Фр. Славски и Л. Мошински (Полша); Й. Анастату и А.-Е. Тахиаос (Гърция); Г. Михъйлъ (Румъния); Б. Мериджи (Италия); П. Л. Юйлие (Франция); П. Кирай (Унгария). Техните статии са отпечатани в сборника на езика, на който са четени. Всички доклади и съобщения впоследствие са били обсъдени, проверени и уточнени в редакционната

колегия на сборника. Всички изказали се при обсъждането на сборника в Научния съвет подчертаха, че той представлява значителен научен принос. В него са разяснени нашите съвременни научни гледища и за първи път са изложени систематически основните положения на българската наука по кирило-методиевската проблематика. Подчерта се също така, че отпечатването на сборника е от особено значение, тъй като симпозиумът в София е най-важната проява при чествването на Константин-Кирил Философ от световната общественост.